

Toespraak minister-president Evelyn Wever-Croes op 31 mei 2018

‘Hoe Aruba de uitdagingen zelf en met daadkracht aanpakt’:

Op 31 mei 2018 gaf minister-president Evelyn Wever-Croes op uitnodiging van het Genootschap Nederland-Aruba in perscentrum Nieuwspoort in Den Haag een lezing onder de titel ‘Hoe Aruba de uitdagingen zelf en met daadkracht aanpakt’:

„Dames en heren, bon tardi,

Vandaag wil ik het hebben over hoe Aruba de uitdagingen zelf en met daadkracht aanpakt. En om dit in goede context te plaatsen neem ik eerst een stap terug in het verleden. Aruba heeft al 32 jaar, vanaf 1986, de Status Aparte. Aruba is uit de Nederlandse Antillen gestapt en heeft de status van ‘land gekregen op dat moment. Zonder kwijtschelding van de staatsschuld, zonder schuldsanering, zonder zachte lening, inschrijving door Nederland tegen lage rente.

Nostalgie

Aruba moest het zelf doen en daarnaast moest Aruba blijven bijdragen aan het solidariteitsfonds voor de andere kleine eilanden. Heel verschillend dus met de Status Aparte van onze zuster-eilanden Sint Maarten en Curaçao in 2010. Dat moment, in 1986, was zeer uitdagend. Toen was de raffinaderij enkele maanden eerder gesloten. De raffinaderij was op dat moment nog de belangrijkste economische pijler, het toerisme was nog niet zo ontwikkeld.

In de jaren ‘90 hebben we nog goede jaren van de raffinaderijen Coastal, El Paso en Valero gekend, tot 2009. En sindsdien kunnen wij niet echt rekenen op de raffinaderij in Aruba als economische pijler. Wel denk ik dat een groot deel van de bevolking vol nostalgie nog denkt aan de “goeie ouwe tijden” van de raffinaderij.

Het toerisme heeft het goed gedaan sinds 1986 en dat is op dit moment onze belangrijkste economische pijler, de enige. In 2015 heeft de Arubaanse regering een contract ondertekend met Citgo, een dochtervennootschap van PdVSA, voor de wederopbouw van de raffinaderij in vier jaar. De helft van de termijn is reeds verstreken, maar de wederopbouw is nog niet begonnen. De toekomst van de raffinaderij in Aruba is onzeker.

Nieuwe regering

Financieel heeft Aruba ook een hele ontwikkeling meegemaakt. De nationale schuld, die vanaf 1986 tot 2009 rond 40 a 45% van de GDP was, een acceptabele norm voor kleine economieën zoals Aruba, is daarna in vijf jaar tijd verdubbeld en daarom staan we nu voor hele grote uitdagingen.

Sinds november 2017 hebben we in Aruba een nieuwe regering, voor het eerst in jaren een coalitie bestaande uit drie partijen. We hebben elkaar gevonden door niet te focussen op de verschillen, maar door te focussen op wat we gemeen hebben en dat is om Aruba en de mensen centraal te zetten. Aruba staat voor grote uitdagingen.

Sociale crisis

Wij zijn op 17 november 2017 beëdigd en we werden meteen geconfronteerd met de dood van twee jongetjes, Richandro en Eugene, 3 en 5 jaar oud, slachtoffers van huiselijk geweld. De stiefvader wordt verdacht van de dood van deze twee jongetjes. Een was zwaar mishandeld naar het ziekenhuis gebracht en is daarna overleden. Pas toen kwam men erachter dat het 3-jarige broertje al weken niet is gezien en is men op zoek gegaan naar hem. Samen met de Koninklijke Marine is een zoektocht begonnen waarna het lichaam van het jongetje gevonden is, in een tuin begraven.

Dit was een turning point en niemand betwijfelde meer dat de sociale problemen in Aruba met de hoogste prioriteit moeten worden aangepakt. We hebben samen met het veld een sociaal crisisplan opgesteld dat 32 miljoen florin kost – verspreid over 24 maanden – zodat wij het sociale veld op peil kunnen brengen omdat daar te lang niet voldoende in is geïnvesteerd. Deze middelen zijn begroot en wij vertrouwen hiermee de sociale problematiek in Aruba het hoofd te kunnen bieden.

Venezuela

Aruba is heel dichtbij Venezuela. Op een heldere dag kunnen we de Santa Ana berg van Coro zien. Zo dichtbij is het. Wat er daar gebeurt raakt ons allemaal. We hebben allemaal wel familie, kennissen in Venezuela of van Venezuela die onder deze omstandigheden lijden. Aan de andere kant moeten we zorgen voor de veiligheid en het welzijn van het Arubaans volk. Dat is het dagelijks dilemma. De vluchtelingenproblematiek baart ons enorm veel zorgen. We proberen ons zo goed mogelijk voor te bereiden samen met internationale organisaties zoals het UNHCR. We hebben asielprocedures opgezet, de afdelingen en diensten zijn paraat. Wij proberen ons zo goed als mogelijk voor te bereiden. Daarover is ook overleg met Nederland, met name wat betreft expertise en technische assistentie.

Integriteit

Het is geen geheim dat Aruba ook integriteitsschendingen heeft gekend, waar wij niet trots op zijn. We hebben dat ook gevoeld binnen onze gemeenschap en de burgers willen dat hier snel iets aan gedaan wordt. Wij hebben een tweesporenbeleid ingezet: een integriteitsbureau, die zich bezig gaat houden met integriteitstekwesties binnen de overheidsdiensten en een integriteitskamer met als doel de beslissingen van de regering te toetsen aan de integriteitsregels en toezien dat procedures en de wettelijke regelingen worden uitgevoerd. Wij geloven dat met deze twee stappen wij het correcte pad inslaan naar een integere overheid, een integer Aruba.

Openbare financiën

Met het verdubbelen van de schuld in de afgelopen acht jaar is de staatsschuld nu bijna 90 procent hetgeen heeft geleid tot enorme spanningen tussen Nederland en Aruba, en zelfs is uitgemond in een aanwijzing op 3 juli 2014. Als gevolg hiervan werd Aruba tijdelijk onder financieel toezicht gesteld van het CAft. Ondanks dit toezicht is de financiële situatie er niet significant op vooruit gegaan; het is onder meer niet gelukt om de afgesproken begrotingsnormen te halen en er is niet gewerkt aan een structurele verbetering van de overheidsfinanciën.

Het parlement en het toezichtsorgaan hebben gefaald. Het begrotingstekort moest voor 2017 AWG 25 miljoen zijn, maar het werkelijke tekort was AWG 155 miljoen. Ons kabinet kon daaraan niets meer doen. Voor 2018 was de begroting niet volgens de wet in september ingediend bij het Parlement. Voor 2018 moest volgens de wet sprake zijn van een begrotingsoverschot van AWG 25 miljoen, maar in werkelijkheid was het tekort 275 miljoen. Een “gat” van AWG 300 miljoen dat je niet zomaar overbrugt. Dit heeft geleid tot meer wantrouwen, vanuit Nederland, maar ook vanuit de eigen bevolking en lokale instanties.

Wantrouwen

Dit woord, wantrouwen of geen vertrouwen, heb ik deze week in Den Haag vele malen gehoord en hoewel ik er begrip voor heb, zullen we elkaar toch moeten gaan vertrouwen om het vertrouwen weer op te bouwen. Dit is de situatie waarmee het kabinet Wever-Croes moest beginnen. We hebben meteen de mouwen opgerold en we zijn het werk gegaan. In een financieel-economisch memorandum hebben we een aantal stappen opgesteld hoe wij deze uitdaging zelf en met daadkracht zullen gaan aanpakken.

We zijn begonnen bij ons zelf. De eerste stap was: het aantal ministers terugbrengen; ook het aantal personeelsleden bij de ministeries is aanzienlijk teruggebracht; de politieke benoemingen zijn beperkt tot een minimum. Ik werk bijvoorbeeld met een staf die 10% is van de staf van de

voormalige premier. Als tweede stap hebben wij de kosten binnen de overheidsdiensten verlaagd, met name personeelskosten. Dat is een groot probleem in Aruba. Wij werken nu aan de uitwerking van een personeelsplan hoe wij de personeelslasten zullen verlagen, maar dat neemt zijn tijd.

De derde stap betrof de overheidsnv's; we hebben een beroep gedaan op de overheidsnv's om solidair te zijn, en soberheid te tonen. Als vierde stap hebben wij de belastingheffing en – invordering geïntensiveerd en voorts zijn we begonnen de 'loopholes' in de fiscale wetgeving te dichten. Ons systeem is vrij verouderd en kent ontzettend veel loopholes.

Er zijn geldstromen die naar het buitenland gaan, waar we nu de belasting nog niet over kunnen heffen. Die loopholes moeten we dus dichten, en de belastingdienst helpen naar een effectievere heffing en inningssysteem.

Meer daadkracht tonen

Deze stappen waren nog niet voldoende, met name omdat wij ingaande volgend jaar aan aflossing van de zogenaamde PPP-projecten AWG 80 miljoen moeten gaan betalen. Dus wij moesten meer daadkracht tonen d.m.v. een crisisheffing, 2½% verhoging van de indirecte belastingen, hetgeen AWG 150 miljoen moet opbrengen op jaarbasis.

De vijfde stap. Dit was waarschijnlijk de meest pijnlijke beslissing van ons kabinet dat in amper zes maanden de daadkracht heeft getoond om de financiële problemen van Aruba structureel aan te pakken. Deze crisisheffing treedt in werking op 1 juli en blijft bestaan tot aan de algehele belastinghervorming welke naar verwachting eind 2018 of uiterlijk in 2019 gereed zal zijn. Het loonbelastingtarief in Aruba kan oplopen tot 61%; de bedoeling is om de directe belastingen zoals inkomsten- en loonbelasting te verlagen en de druk te verschuiven naar de indirecte belasting.

Tekort verminderen

Op deze wijze is het ons gelukt om het tekort dat voor dit jaar op AWG 275 miljoen stond, terug te brengen tot AWG 150 miljoen. Volgens ons financieel-economisch memorandum moet het tekort volgend jaar op AWG 30 miljoen komen en het jaar daarna, 2020, moet er een eerste begrotingsoverschot zijn van AWG 25 miljoen. Daarna moet het overschot jaarlijks minimaal AWG 50 miljoen zijn. Zo kunnen we de staatsschuld van nu bijna 90% in 10 jaar verlagen tot 70% na ongeveer 10 jaar verlagen tot 50%. Op deze wijze zal de begroting structureel in evenwicht worden gebracht en kan *wantrouwen* van Nederland in Aruba plaats maken voor *vertrouwen* in Aruba. Natuurlijk kan dit niet zonder een belangrijke impuls in de economie. Economie gedreven door innovatie. Het toerisme gaat goed, nu gaan we het toerisme diversificeren omdat de infrastructuur er al is. Gedacht wordt aan medisch toerisme, sporttoerisme, kunst. Daarnaast wordt ook gedacht aan landbouw en veeteelt, gebaseerd op innovatie. De ontwikkelingen v.w.b. duurzame energie gaan voort, gebaseerd op het RAS-principe: Reliable, Affordable en Sustainable.

Investeren in Aruba

Er is veel interesse om te investeren in Aruba, wij moeten de randvoorwaarden verbeteren om investeerders, lokaal en internationaal, aan te trekken. In deze dagen vindt er een "economic summit" plaats om samen met het veld, de private sector, de publieke sector, de stakeholders en de NGO's vast te stellen welke de vijf of zeven gebieden zijn die wij gaan ontwikkelen. Deze economische visie zal binnenkort worden gepubliceerd, en ook in Nederland zal er hieraan aandacht worden besteed door het Arubahuis om te polsen in welke mate men in Nederland bereid is om te investeren in Aruba. Ook via de ambassades van het Koninkrijk zullen wij deze visie verspreiden over de hele wereld.

Op eigen kracht

Dit plan is een plan gebaseerd *op eigen kracht*. Want in dit plan houden wij geen rekening met schuldsanering, noch kwijtschelding. In dit plan houden wij geen rekening met een zachte lening door Nederland, tegen lage rente, zoals in het geval van Sint Maarten en Curaçao. Nederland

schrijft in op leningen van Sint Maarten en Curaçao, tegen een lage rente. Wij houden daar geen rekening mee in ons plan. Aruba betaalt AWG 200 miljoen per jaar aan rente vanwege de hoge staatsschuld. Ons financieel economisch plan gaat uit van de betaling van deze (hoge) rente.

Vandaar dat wij zeggen dat wij er zelf, op eigen kracht, uit zullen komen. Uiteraard helpt het als wij kunnen rekenen op de zachte lening van Nederland, maar daar bestaat op dit moment niet de politieke wil voor in Nederland gelet op het wantrouwen.

In Nederland bestaat wel de indruk dat Aruba Nederland om geld vraagt. We hebben niet om geld gevraagd, we vragen niet om geld. Het enige wat we vragen is om ons de tijd en de ruimte te geven om in twee jaar onze begroting in evenwicht te brengen en om een overschot te garanderen om structurele wijze.

Zonder zachte lening

De titel van de lezing is “Hoe Aruba de uitdagingen zelf en met daadkracht aanpakt”. Met *zelf* bedoel ik dus zonder een zachte lening, zonder schuldsanering, zonder kwijtschelding. En met *daadkracht* bedoel ik onder meer de crisisheffing die per 1 juli van kracht zal zijn, de personeelslasten die nu worden aangepakt, en de belastinghervorming die daarna volgt.

Dit is in vogelvlucht hoe Aruba zelf en met daadkracht de uitdagingen zal aanpakken. Ik geloof in het Koninkrijk. Ik geloof in samenwerken binnen het Koninkrijk. Ik geloof in een relatie binnen het Koninkrijk op basis van volwassenheid en wederzijds respect.

Daarmee bedoel ik elkaar met respect behandelen, en op basis van volwassenheid: wij moeten onze zaken zelf regelen, wij moeten onze eigen verantwoordelijkheden dragen. En pas als wij er echt niet uit komen, zoals met betrekking tot de vluchtelingenproblematiek in Venezuela, dan zullen we om hulp vragen.

Ik heb er alle vertrouwen in dat wij gezamenlijk alle uitdagingen aan zullen kunnen. Wij hebben dit in het verleden reeds gedaan en we zullen het weer gaan doen. Ik dank u voor uw aandacht.”